

Štěpán, Ludvík

Umberto Eco v polské literární kultuře

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. X, Řada literárněvědné slavistiky. 2004, vol. 53, iss. X7, pp. 172-173

ISBN 80-210-3357-6

ISSN 1212-1509

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/103141>

Access Date: 23. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

BÁSNICKÝ A PROZAICKÝ EXPERIMENTÁTOR

Podivuhodný život dosud žil slovenský spisovatel Štefan Moravčík (nar. 1943 v obci Jakubov v Záhohí). Místní jazyk (dnes chápaný jako osobitý slovenský dialekt) nasával od dětství a později úspěšně využil i v krásné literatuře. Po absolvování jedenáctiletky v Malackách studoval filozofii a historii na Filozofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě; spolu se svým kolegou Valérem Mikulou (nynějším profesorem slovenské literatury a znalcem Moravčikova díla) se dopouštěli recesí, ale také prvních literárních pokusů – po přerušení studia absolvuje roku 1968. To je ostatně jeho slavný rok (začíná pracovat v nakladatelství Tatran jako tiskový redaktor), kdy debutuje v čas. Mladé letá jako básník, v studentském čas. ECHO se zase projevuje jako politik a politolog – to se mu stalo nadlouho osudným. Skutečný knižní debut přichází až o rok později (*Slávnosti baránkov*): silný vliv futurismu (Velimir Chlebnikov a jeho český Taurfův překlad) a dalších moderních směrů 20. století (zmiňuje se o Ladislavu Klímovi, Richardu Weinerovi, ale také o Villonovi a Bloy atd.) konstatuje kritika všeobecně. V roce 1970 ještě stačí vydat svou druhou básnickou sbírku *O veľkej zmyselnosti bielych ovečiek* (Slovenský spisovateľ), ale pak se musí odmlčet. Po prověrkách musí odejít z nakladatelství Tatran a ze Svazu slovenských spisovatelů, pracuje v knihovně, pak jako tiskový redaktor ve Svazu výtvarných umělců), se sbírkou *Čerešňový hlad* (1979), kde se do značné míry podrobil vládnoucí moci, nastává boom jeho tvorby, jenž pokračuje i v 90. letech a v novém tisíciletí (je šéfredaktorem časopisu Slovenské pohľady). Kromě poezie pro dospělé je významný i jako autor poezie pro děti (*Abeceda šanti*, 1982), překládá a píše prózu *Sedláci*, která vychází

s pochvalou Vladimíra Mináče roku 1988. Moravčík je autor robustní erotiky, básnického experimentu, kam jistě patří i jeho tvorba pro děti, Záhohí jako obraz svěbytného světa a obecně venkova a půdy. Společným jmenovatelem těchto vlastností je směřování – obecně řečeno – k „podvědomí jazyka“, k prapodstatě; proto se v rozhovoru s M. Bátorovou vyjadřuje skepticky k osudu slovenskosti.

Tradiční seminář, který se konal – tentokrát k Moravčíkovi – roku 2002 a jehož garantem byl prof. Andrej Červeňák, zrcadlí publikace *Život a dielo Štefana Moravčíka* (vydal Spolok slovenských spisovateľov, Filozofická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa, Nitra 2002, editor: Andrej Červeňák), která obsahuje řadu pozoruhodných moravčíkovských studií. Patří k nim práce o fantómu řeči z pera Viliama Marčoka (na materiálu Sedláků), Šabikovo pojednání o třech extrémech Moravčíkova psaní s důrazem na poezii, ale také na okruh Záhohí (Sedláci, Tajná kniha Záhorských). Červeňákova analýza básnické sbírky *Idiotikon* (1989), Libova akcentace Moravčíkova ruralismu a Sulíkova práce o Sedláčích a časovém faktoru dějin.

Gabriela Magalová si všimá Štefana Moravčíka jako tvůrce poezie pro děti, stejně jako Eva Vítězová píše o jeho didaktických dětských knížkách (*Prvák, prvák, vystré rožky*, 1997, aj.), zatímco Juraj Bago zkoumá v nich systém uměleckého textu a Renáta Hlavatá zase jeho jazykové experimentátorství.

Kniha o Štefanu Moravčíkovi je pozoruhodná nejen analýzou díla významného současného slovenského tvůrce, ale také poukázáním na složité životní osudy, na těžký a rozporuplný úděl, na nezbytí svěbytnosti...

Ivo Pospíšil

UMBERTO ECO V POLSKÉ LITERÁRNÍ KULTUŘE

Dílo italského spisovatele a literárního vědce Umberta Eca (narozen 1932) se stalo součástí literární kultury snad všech států. Jaké místo mají tyto práce v Polsku zdokumentoval Wojciech Soliński ve své studii *Kształty obecności. Recepcja pisarstwa Umberta Eco w polskiej kulturze literackiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2001, která se stala později podkladem pro autorovu habilitaci.

Soliński svou knihu rozdělil na úvod a tři kapitoly. První Z ziemi włoskiej do Polski se snaží vystopovat počáteční signály Ecova díla v Polsku,

pronikání do celého tzv. socialistického tábora a narůstání tzv. ecofenoménu v Polsku. Ve druhé kapitole Struktura nieobecna w pejzażu semiotycznym si autor všimá literárněvědných textů U. Eca, jeho prací z oblasti filmu, sociologie a filmové kritiky a skutečnosti, jak Eco inspiroval polské literární vědce. Třetí kapitola O-powieści profesora Eco se zabývá prozaickým dílem italského profesora a spisovatele a kritickým ohlasek na ně v Polsku, jeho prezentací (mj. rozhovory a fejetony) v časopise *Polityka* a recepcí Ecových prací pro děti. Knihu doplňuje chronologický přehled o životě a díle Umberta Eca

a rozsáhlá bibliografie, zahrnující polské překlady spisovatelových prací, rozhovory otištěné v polštině

a recenze a studie o Ecových knihách, které vyšly v polských periodikách.

Ludvik Štěpán

RUSKO-SLOVANSKÝ KALENDÁŘ

V situaci, kdy vzniká opravdu široká Evropa, kam bude patřit i řada slovanských států, je vzájemná informovanost nutná – a aby se některé národy mezi mocnostmi neztratily, je nezbytné kultivovat jejich tradice, jazyky, písemnictví a kulturu, hledat mezi nimi spojitosti. Jisté i velký evropský celek zahrnuje nadstandardní blízkost některých národů a jazyků: Slované zaujmají mezi nimi významné místo. Někteří je sice označovali a namnoze ještě označují za „verbež Evropy“, jiní vidí jejich budoucnost spíše v separaci od Evropy a euroatlantických struktur, jiní (Poláci) vidí slovanství jako mezistupeň k evropanství – to je myslím cesta, kterou by bylo dobré jít. Nechci rýsovat historické analogie, které svou nepřesností dráždí, ale podobné situace Slované řešili již na prahu středověku v době globální christianizace.

Rusko-slovanský kalendář (Русско-славянский календарь на 2003 год. Российская Академия Наук, Институт славяноведения, Исполком Совета славянских народов Беларуси, России, Украины. ЗАО, Эликс Интернейшенл, Москва 2003) je dobrá kniha, i když k ní nelze nemít výhrady. Pozitivní ráz publikace tohoto typu spočívá v jejich prosté informační hodnotě, v poukázání na hlubinnost mezislovanských vztahů, na jejich mnohvrstevnatost a zejména a především na sílu slovanských duchovních výkonů v různých sférách umění, vědy a kultury – v neposlední řadě také na významné historické události a procesy: když si uvědomíme, že slovanským jazykem psal Puškin, ale také Mickiewicz nebo Máchá, co to byla cyrilometodějská mise a její důsledky, jak zpíval Fjodor Šaljapin, anebo kdo ze Slovanů byl světovým hudebním skladatelem, po-

stačí to k tomu, abychom už nestáli v evropském koutě a nemuseli se stále za něco omlouvat. Češi a Slováci nedopadli v tomto svazku špatně – ukazují se, že jsou mezi Slovanly klíčoví – byť jsou – řečeno se Zdeňkem Svěrákem – západní.

Určitý problém tkví v poněkud ruském prizmatu, jímž je tato problematika nahlížena, v jakési ruské patronaci, která je tu patrná – snad na to mají sestavovatelé právo, ale hodnotu kompendia to přece jen snižuje.

Při veškerém kladném hodnocení knihy nemožno totiž pozornému čtenáři uniknout jisté retuše: Slované se měli nejen rádi, ale také se nenáviděli, bojovali spolu, jednotlivé osobnosti se od sebe nesmiřitelně ideologicky odlišovaly: vztahy mezi Slovanly např. na Balkáně, mezi Rusy, Ukrajinci a Bělorusy, Čechy, Slováky a Poláky atd. nebyly a nejsou nikterak idylické a zamlčovat to by nebylo dobré, spíše škodlivé. Stejně jako přecházet mlčením kontroverzní životní etapy významných Slovanů (např. Masaryk a československé legie na Rusi a jejich účast ve vnitroruských záležitostech); poněkud mi také vadí, že tu slovanství funguje jako jakýsi všeobjímající a všesmiřující princip, který umožňuje, aby vedle sebe v klidu stáli cafe, popí i bolševici – řečeno se „zůživým reportérem“ Egonem Erwinem Kischem. Mnohem zajímavější a pravdivější jsou dějiny plné rozporů a napětí – to vůbec neznamená, že hodnotu nepředstavují nebo nemohou představovat ti i oni. Marná sláva, trocha té havlíčkovské skepse a masarykovského realismu by této publikaci – jinak poučné a poutavé – slušelo.

Ivo Pospíšil

PUTOVÁNÍ K PRAMENŮM

Zajímavou akci uspořádal Dům kultury v polské Ratiboři v roce 2003. Téměř po celý rok se tam totiž konaly nejrůznější kulturní akce: autorské dílny, recitační soutěže a představení poezie, besedy, divadelní představení a koncerty, které byly částečně propojeny s některými kulturními akcemi v Opavě. Na podzim se pak v Ratiboři uskutečnilo finále tohoto nadnárodního projektu, který nesl souhrnný název **Provincie – pramen slova**.

V jeho rámci se také konal seminář *U zrodů sensu. Leśmian – Hrabal – Schulz*, věnovaný pol-

skému prozaikovi a malíři Brunu Schulzovi, polskému básníkovi Boleslawu Leśmianovi a českému prozaikovi Bohumilu Hrabalovi. O poezii B. Leśmiana ve vztahu k provincii, tedy k místům mimo větší města, k zapadlým koutům Polska a k přírodě hovořil novinář, spisovatel a filozof Piotr Łopuszański ve vystoupení nazvaném „*W ciszy polnego zakątka...*“ *Bolesława Leśmiana nowoczesna poezja o prowincji*, jinak se na básníka podíval literární historik a folklorista Janusz Nowak v referátu *Bolesław Leśmian jako teoretyk literatury*. Na dílo